

Notat:

Brugerinvolvering

i Nyt SUND-byggeri

Indhold

Forord	2
Byggeriet.....	2
Roller og ansvar	2
Visionspapir (2009 -)	3
Konference 30.11.2009	4
Første runde af brugergrupper – input til konkurrenceprogram (jan-marts 2010).....	5
Arkitektkonkurrence (aug 2010 – jan 2011).....	7
Seminardag 17.3.11.....	8
Totalrådgiver Medic OUH + Fælles Koordineringsgruppe (juni 2011 -).....	10
Nybygsdu.dk – et informations- og involveringsprojekt (2012 -).....	10
Interviewrunde – et involverings projekt (maj-juni 2012)	11
Næste fase er selve byggeplanlægningen (aug-dec 2012).....	11
Brugergrupper til byggeprogram.....	11
Brugerrepræsentantens rolle, opgave og ansvar	12

Forord

På SUND ser vi medarbejderinvolvering som en kritisk faktor i planlægningen af Nyt SUND. Kun gennem en involvering kan vi planlægge og bygge et funktionelt og tidssvarende Nyt SUND, som kan blive et solidt fundament for arbejdet med at nå SUNDs vision: at bidrage til at forbedre menneskers sundhed.

Det er derfor vigtigt for os at etablere platforme, hvor medarbejdere, samarbejdspartnere og studerende kan give deres indspark til byggeriet. Vi håber derfor, at medarbejdere og studerende vil gribe mulighederne for involvering og se byggeriet som vigtigt og personligt relevant. Sådan får vi et byggeri, der møder hensigter og visioner – og som bliver den bedste arbejdsplads og det foretrukne uddannelsessted.

Dette notat om brugerinvolvering vil følge byggeprojektet og blive løbende opdateret. Notatet kan ses i en sammenhæng med projektets visionspapir.

Byggeriet

SUNDs aktiviteter i Winsløvparken skal i forbindelse med OUHs flytning til arealet syd for campus Odense flyttes til campus, hvor SUND-byggeriet skal koble det eksisterende campus med Nyt OUH.

Byggerierne forventes færdige i 2018.

Roller og ansvar

Bygningsstyrelsen (BYGST) er bygherre og ejer og udlejer af byggeriet.

SDU er lejer af byggeriet. Rektor og bestyrelse fastlægger de overordnede rammer for SDU's engagement (økonomi). Direktør er legalitetsansvarlig. Bygningsområdet er del af direktørens Fællesområde og SDU's byggeriansvarlige. SUND er de endelige brugere af byggeriet og ansvarlig for, at de rum og funktionaliteter, som fakultetet har brug for, er til stede i det nye byggeri. SUND koordinerer det faglige funktionelle samspil (forskning og undervisning) med OUH i forbindelse med nybyggeriet. Bygningsområdet og SUND-FAK samarbejder omkring den daglige dialog og fremdrift i projektet sammen med BYGST. Det økonomiske ansvar er placeret hos SUND-dekan.

I relation til byggesagen er der pt. etableret:

Fælles styregruppe – styregruppe på tværs af SDU, BYGST, OUH, NYT OUH/Region

Syddanmark:

- Rektor Jens Oddershede, Syddansk Universitet

- Universitetsdirektør Per Overgaard Nielsen, Syddansk Universitet
- Dekan Ole Skøtt, Syddansk Universitet
- Kontorchef Anne Kathrine Overgaard, Syddansk Universitet
- Vicedirektør Connie Barfod, Universitets- og Bygningsstyrelsen
- Sundhedsdirektør Jens Elkjær, Region Syddanmark
- Projektdirektør Niels Mortensen, Projektorganisationen for Nyt OUH
- Administrerende sygehusdirektør Jane Kraglund, Odense Universitetshospital
- Afdelingschef Poul Bisgaard, Projektorganisation for sygehusbyggeri
- Projektkonsulent Malene Bladt Rasmussen, Projektorganisationen for Nyt OUH

Intern styregruppe – nedsat af SDU-SUND med repræsentation fra Nyt OUH og UBST:

- Dekan Ole Skøtt, Det Sundhedsvidenskabelige fakultet
- Institutleder Kim Brixen, Klinisk Institut
- Sekretariatschef Jakob Gudbrand, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
- Bygningschef Søren Hesseldahl
- Projektleder Hanne Alrø, UBST
- Projektdirektør Niels Mortensen, Projektorganisation for Nyt OUH
- Projektkonsulent Malene B. Rasmussen, Projektorganisation for Nyt OUH
- Universitetsdirektør Per Overgaard Nielsen
- Kontorchef Anne Kathrine Overgaard, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Efter udarbejdelse af aftale med totalrådgiver etableres bygherregruppe med repræsentanter fra BYGST, SDU og rådgiver. Desuden har der til udarbejdelsen af konkurrenceprogram været nedsat fire brugergrupper, og der vil efter arkitektkonkurrencen blive etableret nye brugergrupper, der skal kvalificere byggeprogrammet.

Internt på SUND er byggeri et fast punkt ved fakultetets ledelsesmøder samt i samarbejds- og arbejdsmiljøudvalget.

(Efter udpegning af totalrådgiver er disse grupper ændret – se afsnittet Medic OUH + Fælles Koordineringsgruppe.)

Visionspapir (2009 -)

I forbindelse med byggeriet er der etableret et dynamisk visionspapir, der opdateres løbende efter behov. Dekanen er pennefører, og alle medarbejdere kan komme med input til papiret, hvis seneste version findes på

http://sdu.dk/Om_SDU/Byerne/Odense/sduouhbyggeri/visioner. I forbindelse med opdatering indhentes input via institutledere og sekretariatschef.

I papiret kan fakultetets strategiske hensigter og mål med byggeriet læses. Nedenfor ses prioritering:

Top5-liste over ønsket prioritering af strategiske hensigter:

1. Flexibelt og funktionelt byggeri der understøtter basal og translational forskning ved OUH, SUND, NAT uden, at det går ud over intra- og inter-SUND institutsamarbejde
2. Flexible og funktionelle bygninger der understøtter et godt fysisk og psykisk arbejdsmiljø for både ansatte og studerende
3. Indbydende "frirum" for både studerende og ansatte
4. Fokus på de studerende og udvikling af undervisnings former
5. Optimering og samarbejde om interne og eksterne administrative arbejdsgange mellem SUND-institutter, SUND-Fakultet og SDUs fællesadministration

Top10-liste over ønsket prioritering af strategiske mål:

1. Sammenhæng inden for SUND
2. Arbejdsmiljø
3. Flexibilitet og funktionalitet
4. Oplevelse af bygningen
5. Studentervenligt miljø
6. Holdbare IT løsninger for både ansatte og studerende
7. Sammenhæng med OUH
8. Sammenhæng med Campus
9. Forbedrede ledelsesmæssige muligheder for at fremme samarbejde på tværs af institutter, fakulteter og SDU/OUH
10.

Konference 30.11.2009

Den 30. november 2009 blev der afholdt en konference om det nye SDU/OUH-byggeri med deltagelse af medarbejdere fra SDU, OUH og Nyt OUH. 115 engagerede deltagere bidrog til at kvalificere

ledelsernes beslutningsgrundlag omkring Nyt SDU/OUH-byggeriet. Efter korte indlæg ved hhv. SDUs rektor, direktør, SUND-dekan, OUHs direktør og Nyt OUHs projektdirektør blev der arbejdet i otte workshops, hvor temaerne forskningsfællesskab, medarbejderfællesskab, formidlingsfællesskab, undervisningsfællesskab og fælles visioner blev diskuteret og vendt i både et nutids- og et fremtidsperspektiv (resultatet af fremtidsarbejdet ses her: http://sdu.dk/Om_SDU/Byerne/Odense/sduouhbyggeri/Fremtidsscenarioe). Pointer fra workshop er indarbejdet i konkurrenceprogrammet. Specielt viste konferencen, at der er en bred interesse for at optimere universitetets og universitetshospitalets fælles strategiske muligheder i forbindelse med den fysiske nærhed, som nybyggeriet giver. Konkretiseret ved fx naturlige møde- og arbejdsmuligheder på tvær af organisationerne.

Første runde af brugergrupper – input til konkurrenceprogram (jan-marts 2010)

For yderligere at kvalificere konkurrenceprogrammet afholdt bygningsafdelingen en række brugergruppemøder i starten af 2010. Fire forskellige grupper blev i den sammenhæng nedsat:

- Arbejdsgruppe for undervisning og undervisningsarealer
- Arbejdsgruppe for administration
- Arbejdsgruppe for våde og tørre forskningsområder
- Arbejdsgruppe for dyrefaciliteter

Grupperne bestod af medarbejdere fra SUND, OUH og NAT. Input fra grupperne blev fulgt op med dialog med bl.a. institutledere i forbindelse med den konkrete udarbejdelse af konkurrenceprogrammet. (Det endelige konkurrenceprogram ses her:

<http://nytouh.dk/wm327090>.)

Uddrag af anbefalinger/opmærksomhedspunkter fra arbejdsgrupperne:

Arbejdsgruppen for undervisning og undervisningsarealer rettede opmærksomheden mod alsidige lokaler med avanceret teknologi, således mange typer brug (klassisk undervisning, nye læringsformer, projektarbejde, fordybelse og dialog) kan få rum. Ligeledes pointeres udearealer som integreret i daglig funktion og *active living* som vigtig. Endelig skal bygningen åbne sig mod nye uddannelser og omverdenen.

Arbejdsgruppens medlemmer:

Birgitta Wallstedt

Chefkonsulent

Fakultetssekretariatet

Kim Brøsen

Studieleder

Klinisk Farmaci, IST

Cita Nørgaard

E-læringskonsulent

SUND faksek

Jakob Ousager

Specialkonsulent

SUND faksek

Rigmor Jepsen	Undervisningssekretær	IMM
Signe Søndergaard Irminger	Studievejleder	NAT faksek
Anne Kathrine Overgaard	Kontorchef	SUND faksek
Cathrine Smidt	Fuldmægtig	UBST
Hasse Glyng	Arkitekt MAA	UBST
Søren Hesseldahl	Bygningschef	Bygningsområdet
Martin Grum-Nymann	Foredragsholde	Region Syddanmark

Ved arbejdsgruppens 2. og 3. møde blev gruppen suppleret med flere studerende.

Arbejdsgruppe for administration pegede mod en centertanke for administrationen med tydelige '*point of contact*' for brugere. Teknologiske løsninger skal optimere kommunikation og information, og der skal være let IT-adgang overalt. Transparens og fleksibilitet er desuden opmærksomhedspunkter, og individuelle kontorer skal suppleres med mødelokaler og projektrum. Igen pointeres udearealer som et vigtigt aktiv for ansatte og studerende.

Arbejdsgruppens medlemmer:

Jakob Gudbrand	Sekretariatschef	SUND faksek
Torben Durck Johansen	Planlægningschef	SUND faksek
Merete Munk	Uddannelseschef	SUND faksek
Claus Rasmussen	Sekretariatsleder	IMM
Jytte Duelund	Institutsekretær	Institut for Regional Sundhedsforskning
Tim Kirketerp	Afdelingsleder	It-funktionen, Sundhedsvidenskab
Anne Kathrine Overgaard	Kontorchef	SUND faksek
Søren Hesseldahl	Bygningschef	Bygningsområdet

Arbejdsgruppe for tørre og våde forskningsområder anbefalede at bygningen ikke tager udgangspunkt i den velkendte institutmodel men indrettes som klynger af arbejdspladser fx omkring laboratoriefaciliteter med tanke for nærhed. Klynger kan ekspandere og reduceres efter behov, og de etableres efter arbejdsmæssige sammenhænge frem for organisatoriske tilhørsforhold. Sundhedsbegrebet forstået som bl.a. miljøbelastning, arbejdsmiljø, sund ernæring og *active living*) skal være synligt og nærværende. Da den nye bygning er en koblingsbygning skal koblingspunkterne med deres funktionaliteter understøtte faglig kobling. Endelig skal der etableres sociale mødesteder, som understøtter interaktion på tværs af arbejdsfællesskaber.

Arbejdsgruppens medlemmer:

Uffe Holmskov	Instituteder	IMB
Kim Brixen	Instituteder	KI
Lars Melholt Rasmussen	Professor	KI

Søren Overgaard	Professor	KI
Jesper Bo Nielsen	Instituttleder	IST
Kaare Christensen	Professor	IST
Kim Brøsen	Professor	IST
Ida Tornøe	Laborant	IMB, MBC
Trevor Owens	Professor	IMM
Boye Jensen	Professor	IMM
Birgitte Damby Sørensen	Laborant	IST
Ole Nørregaard Jensen	Professor	BMB
Ole G. Mouritsen	Professor	IFK (Memphys)
Helle Johannessen	Professor	IST
Jens Søndergaard	Professor	IST
Jacob V. B. Hjelmberg	Lektor	IST
Jakob Kragstrup	Professor	Regionen
Birgit Skouboe	Institutsekretær - TAP	IST
Anne Kathrine Overgaard	Kontorchef	SUND faksek
Hasse Glyng	Arkitekt MAA	UBST
Cathrine Schmidt	Fuldmægtig	UBST
Søren Hesseldahl	Bygningschef	Bygningsområdet

Arbejdsgruppe for dyrefaciliteter fremlagde funktionens særlige krav, behov og restriktioner i forhold til omverdenen samt behov for skærmning mod støj, vibrationer og lugte fra omgivelser/bygning.

Arbejdsgruppens medlemmer:

Peter Bollen	Centerleder	Biomedicinsk Laboratorium, IMM
Lars Rasmussen	Overlæge	OUIH
Uffe Holmskov	Professor / Instituttleder	IMM
Line Bjørndal Gravesen	Dyretekniker	Biomedicinsk Laboratorium, IMM
Marianne Holmer	Lektor	Biologisk Institut
Anne Kathrine Overgaard	Kontorchef	SUND faksek
Søren Hesseldahl	Bygningchef	Bygningsområdet

Arkitektkonkurrence (aug 2010 – jan 2011)

Projektkonkurrencen, hvortil seks konsortier var prækvalificeret, blev skudt i gang den 2. august 2010. De konkurrerende afleverede deres forslag den 5. november 2010..

Der er nedsat en dommerkomité samt udpeget en række rådgivere, der i november og december arbejder med bedømmelse af de indkomne forslag. De 1 til 3 vindere offentliggøres 1. februar 2011 ved et pressemøde i Innovationscenteret. I februar vil det være muligt at se de udstillede konkurrenceforslag i Innovationscenteret.

Dommerkomitéen består af:

- Fire repræsentanter for Nyt OUH (Regionsrådsformand Carl Holst, 1. næstformand Poul-Erik Svendsen, regionsrådsmedlem Stephanie Lose, regionsrådsmedlem Mette Valentin)
- To fra UBST/SDU (vicedirektør Connie Barfod, rektor Jens Oddershede)
- Tre fagdommere

Seminardag 17.3.11

I forbindelse med, at konkurrenceforslag udstilles i Innovationscenteret i februar 2011, etableres i SDU regi fem grupper i forbindelse med en seminardag med temaerne:

- Indretning af (tørre) arbejdspladser og mødesteder
- Laboratorieindretning og core facilities
- Undervisning og studiemiljø
- Arbejdsmiljø, sikkerhed og sundhed
- IT og teknologi

I alt 65 personer fra SUND, SDU og OUH deltog i seminardagen, der blev faciliteret af Signal Arkitekter. Grupperne, som var bredt sammensat med interne og eksterne repræsentanter, drøftede deres erfaringer under temaerne, identificere trends og med inspiration fra projektforslagene og ønske om fremtidigt arbejdsgrundlag udarbejdes forslag til opmærksomhedspunkter og pilotprojekter. Grupperne tog afsæt i de allerede foreliggende konklusioner fra første runde af brugergrupper.

Efter seminardagen og med afsæt i rapporten fra dagen blev en række pilotprojekter listet og igangsat af dekan og institutledere. For eksempel de to involveringsprojekter født ud af seminardagen: **Nybyggsdu.dk** og **kulturaflklaring (interviewrunde)**

Seminardagen oplistede en række pointer med forskellig vægtning for den fælles fremtid:

Fleksibilitet:

- mulighed for fleksible samarbejdskonstellationer
- indretningen skal kunne rumme hyppige ændringer i procedure og arbejdsgange
- rum skal kunne ændre funktion hen over dagen, inventar skal være mobilt og nemt at flytte efter behov
- individuelle baser til refleksion og fordybelse (lav fleksibilitet i disse områder)

Relationer:

- fælles mødesteder for forskere og studerende
- frirum
- uformelle mødesteder til videndeling
- sociale rammer skal som faglige rammer vægtes

Arbejdsforhold:

- "kunsten at forlade skrivebordet" – mulighed for bærbar arbejdsplads
- storrumskontorer ønskes ikke til forskningsarbejdspladser (der er ønske om "adgang for uvedkommende" i private områder)
- flere personlige servicefaciliteter (indkøb, børnepasning, mv.)

Kultur og stemning:

- vægge udnyttes til at skabe stemning
- synlighed mellem funktioner og aktiviteter
- iscenesættelse af stemning der understøtter rummenes funktion

Højest vægtet af ovenstående var **relationer** og **fleksibilitet** samt **mobile arbejdspladser**.

Ønskescenarier

Hver gruppe beskrev et ønskescenarie for Nyt SUND:

Det bedste universitet – stor fleksibilitet, fokus på tværfaglighed og fællesskab SDU-Nyt OUH. Fælles mødesteder og enerum til fordybelse. Kræver fleksibilitet fra ledelsen og faglig frihed hos medarbejderen samt rum og faciliteter der imødekommer samarbejde.

International forskning – internationalt og tværfagligt samarbejde med gode core facilities. Translationel forskning. Kræver centralt beliggende laboratorier og fælles vision om at dele udstyr. En synlig ledelse skal anerkende fleksible arbejdstider.

Levende studiemiljø – fleksibelt og alsidigt campusmiljø med interaktion mellem klinikere, forskere og studerende. Integration af teori og praksis. Rum skal understøtte spontane og fleksible arbejdsformer, hvor praksis inddrages.

SUND identitet – sundhed, sikkerhed og bæredygtige løsninger i fysiske rum og i adfærd og arbejdsgange. Fokus på arbejdsmiljø. Engageret ledelse i dialog med proaktive medarbejdere.

Anything/Anytime/Anywhere – nærværende distancemøder og videokonference. IT med nem og enkel tilgang til data for alle på tværs af SDU og Nyt OUH. Vilje til kommunikation og videndeling mellem ledelse og medarbejdere. Fleksible lokaler med trådløst netværk til spontant arbejde.

Tværgående kodeord var:

- tværfaglighed
- fleksibilitet
- frihed
- faglig højde
- internationalisering
- samarbejde
- sundhed og miljø

Totalrådgiver Medic OUH + Fælles Koordineringsgruppe (juni 2011 -)

Efter arkitektkonkurrence og efterfølgende forhandling blev konsortiet Medic OUH udpeget som NytOUH/SDU-projektets fælles totalrådgiver. Efterskriftet ses herfra:

<http://nybyggsdu.dk/Dokumenter>

I forbindelse med projektets nye karakter – de selvstændige byggeprojekter med sammen totalrådgiver – blev organisationen ændret, således Fælles Styregruppe, der var forbundet med konkurrencen, var ændret til Fælles Koordineringsgruppe med deltagelse af:

Jens Oddershede, SDU

Jacob Schmidt, SDU

Ole Skøtt, SDU

Anne Kathrine Overgaard, SDU

Connie Barfod, BYGST

Hanne Alrø, BYGST

Jens Elkjær, Region Syddanmark

Jane kraglund, OUH

Poul Bisgaard, Region Syddanmark

Niels Mortensen, Nyt OUH

Anja Rolvung, Medic OUH

Nybyggsdu.dk – et informations- og involveringsprojekt (2012 -)

Nybyggsdu.dk er et website, der er designet til at stimulere og muliggøre involvering i Nyt SUND-projektet. Websitet understøttes af et nyhedsbrev. Websitet bringer fokus på aktuelle emner og giver faktuel information om projektet.

Interviewrunde – et involverings projekt (maj-juni 2012)

Via en række enkeltmandinterviews og fokusgruppeinterviews afdækkes arbejdsflow, arbejds-/studiemiljø og samarbejdskultur. Desuden afvikles studiedag omkring undervisningsarealer og temadag om forskningsformidling. Input fra interviews indgår i kvalificering og opdatering af visionspapir. Omkring 60 medarbejdere og studerende deltager i interviews, temadag og studietur i maj/juni 2012.

Fokusgrupper temaområde:

Institut for Molekylære Medicin

Institut for Sundhedstjenesteforskning

Institut for Psykologi

Studerende

Phd-studerende

Arbejds miljø

Undervisning

Rapport fra involveringsaktiviteten forventes klar i juli, hvor den lægges på Nybyggsdu.dk

Næste fase er selve byggeplanlægningen (aug-dec 2012)

Der er udviklet en kort guide, der forklarer byggeriets faser. Guiden findes på Nybyggsdu.dk under dokumenter.

Brugergrupper til byggeprogram

Der etableres en række brugergrupper i forbindelse med udarbejdelsen af byggeprogram.

Byggeprogramfasen tager udgangspunkt i et opdateret visionspapir.

Brugergrupper for fælles overordnede rammer	Undervisnings- og studiemiljø	Laboratorier og Core Facilities (arbejds miljø i lab)	Kontorer, arbejds miljø, -kultur, og -flow, videndeling, mødesteder	Udearealer, <i>active living</i> , flow i bygning, forskningsformidling		
Enhedsspecifikke brugergrupper	IST	IMM	IP	RI	ADM + KI + IRS	BML

Undervisnings- og studiemiljø:

Rammer for undervisning – studiezone/grupperum, klasseundervisning, øvelseslab, auditorier

Laboratorier og Core Facilities:

Rammer for våde arbejdspladser. Standarder for og typer af laboratorier. Identifikation og nærheder af Core Facilities.

Kontorer, arbejdsmiljø og -flow, videndeling, mødesteder/mødelokaler:

Rammer for tørrearbejdspladser. Flow mellem arbejdsmetoder. Relationsorienteret arbejdskultur og videndeling.

Udearealer, *active living*, flow i bygning:

Koncept for brug af udearealer i arbejde og pauser. Bevægelse og oplevelse i koblingsbygningen. Forskningsformidling integreret i bygningens funktioner.

Som opsamlingspunkt brugergrupperne input etableres en koordinerende brugergruppe, der samler på tvær af alle grupper. Hensigten med den koordinerende brugergruppe og de tværgående brugergrupper er at sikre strategiske mål med Nyt SUND, som intern sammenhæng, fleksibilitet, funktionalitet, arbejdsmiljø og sammenhæng til campus og Nyt OUH.

Bemanding af brugergrupper sker i samarbejde med dekan og relevante institutledere.

Brugerrepræsentantens rolle, opgave og ansvar

Som medlem af en rådgivende gruppe eller en brugergruppe varetager man en opgave som faglig repræsentant og som ambassadør for kolleger og som ambassadør for projektet. Det betyder, at man:

- stiller sin faglige viden og erfaring til rådighed
- bidrager aktivt til brugergruppens samlede faglige viden og arbejde
- sikrer involvering af kolleger og interessenter fra eget fagområde
- sikrer grænseflader til andre fagområder
- sikrer løbende orientering og information til kolleger og andre interessenter
- udviser ansvarlighed i forhold til fx økonomi og tidsplan
- respekterer og bakker op om endelige beslutninger

Som brugerrepræsentant har man en reel mulighed for indflydelse i processen med at sikre et godt resultat i form af et funktionelt byggeri med grundlag for et godt arbejdsmiljø. Det er afgørende, at man bruger denne indflydelse, således fakultetet og institutterne efterfølgende får et byggeri, der egner sig til fakultetets forskning og undervisning. Det er også vigtigt at være opmærksom på, at det er i faserne frem til forprojektet, at der er bedst mulighed for at få indflydelse. Herefter vil ændringer ofte være be kostelige af at etablere, og ændringer sent i processen giver sjældent et hensigtsmæssigt resultat. Særligt i forbindelse med byggeprogram, dispositions- og projektforslag skal brugerrepræsentanterne derfor indgå aktivt og afse den nødvendige tid til arbejdet.

Specielt om byggeprogram: Byggeprogrammet er et særdeles vigtigt dokument i processen. Det udarbejdes af bygherre og rådgiver i tæt samarbejde med brugerne (SUND) og Bygningsområdet. I byggeprogrammet beskrives krav til det færdige byggeri herunder omfang, funktioner, arkitektur, teknik, miljø, drift samt økonomiske, tidsmæssige og kvalitative forudsætninger. Hermed bliver byggeprogrammet ramme og fundament for det videre arbejde. Arbejdet med byggeprogrammet giver desuden bygherre og brugere overblik over konsekvenser ved mulige valg og prioriteringer.